

Башкортостан Республикаһы

Кырмыскалы районы муниципаль районы хакимиәте

Муниципаль дөйөм белем биреү бюджет учреждениеһы

Бекетов төп дөйөм белем биреү мәктәбе

Каралды

Килешелде

Раслайым

МБ ултырышында

Укытыу эштәре буйынса

мәктәп директоры

протокол № 1

директор урынбасары

--- Е.В.Маркелова.

«28» 08 2015 йыл

В.С. Гусева

«31» 08 2015 йыл

А.В.Матвеева.

«31» 08 2015 йыл

2015-2016 укыу йылына

2 класс өсөн башкорт (дәүләт) теленән

эш программаһы

Төзөнә:

башкорт теле укытыусыһы

Йәнешева Зөбәйзә Әбүзәр кызы.

Бекетов ауылы

Аңлатма языу

Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзән 2-се класы өсөн башкорт (дәүләт) теленән эш программаһы.

Эш прогаммаһы 70 сәғәткә бүленгән (азнаға 2 сәғәт).

Төзөүсе: Йәнешева Зөбәйзә Әбүзәр кызы кызы..

Дәрәслек: Толombaев Х.А., Дәүләтшина М.С. Башкорт теле: Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзең 2-се класы укыуылары өсөн дәрәслек. – Өфө : Китап, 2012.

Укытыуының тел буйынса укыу- укытыу методик комплекты :

1. Ғәбитова З.М, Толombaев Х.А Урыс мәктәптәрәндә башкорт телен укытыуы ойоштороу буйынса методик кәңәштәр; Өфө: Башкортостан.
2. Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзә башкорт(дәүләт) теле һәм туған(башкорт) тел буйынса берзәм талаптар.

Укыуылар өсөн тел буйынса укыу- укытыу методик комплекты

Толombaев Х.А., Дәүләтшина М.С. Башкорт теле: Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзең 2-се класы укыуылары өсөн дәрәслек. – Өфө: Китап, 2012.

Программа үзенсәлектәрәнең характеристикаһы: Эш программаһы Башкортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан расланған «Башкорт теленән программа» (Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзең I-IX кластары өсөн) нигезендә төзөлдө. Төзөүселәре Толombaев Х. А., Дәүләтшина М.С., Ғәбитова З. М., Усманова М. Г.- Ижевск: «Книгоград», 2010

Башкортостан Мәғариф Министрлығы тарафынан тәкдим ителгән программа Бекет муниципаль бюджет дөйөм белем биреү учреждениеһының «Укыу планы»на ярашлы рәүештә тормошка ашырыла.

Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошка ашырыла:

«Рәсәй Федерацияһы халыктары телдәре тураһында» законы, Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы, «Башкортостан Республикаһы халыктары телдәре тураһында» законы, Башкортостан Республикаһының «Мәғариф тураһында» Законы.

Программа йөкмәткеһе 3 йүнәлештә төзөлгән.

1. Балаларзы һөйләшергә өйрәтеү мөһим бурыс.
2. Тел менән әзәби материал бергә кушып өйрәнелә(интеграция).
3. Лингвистик һәм әзәби күренештәр, укыу материалы нигезендә, практик кулланыу максатынан сығып өйрәнелә(коммуникатив йүнәлеш).

Максаттар һәм бурыстар.

Башкорт теленә өйрәтеү буйынса 2-се класс укыуылары алдында түбәндәге бурыстар куйыла:

1. 1-се класта өйрәнелгән материалдарзы телмәрзә кулланыу.
2. Тәкдим ителгән темалар буйынса балаларзың һүзлек составын арттырыу, телмәр күнекмәләрен камиллаштырыу.
3. Балаларзың оптималь укыу күнекмәләрен үстәреү.
4. Ситуациялар, темалар буйынса һораузар биреү, шул һораузарға һүрәт, картина, текст нигезендә ижади яуап бирә белеү.
5. Темаға тап килгән шиғырзар ятлау, йырзар өйрәнеү һәм башкарыу, экскурсияларза, уйындарза катнашыу, концерттар әзерләү һәм сығыш яһау. Һәр осракта ла телмәр төзөү игтибарға алына.
6. Өйтелеше катмарлы булмаған һүзәрзе, ябай һөйләмдәрзе тәүзә күсереп, шунан яттан языу.
7. Һәр тема буйынса эш барышында тыуған Республика менән танышыуы дауам итеү.
8. Башкорт халкына, тарихына, Башкортостан тәбиғәтенә, сәнгәтенә, әзәбиәтенә ихтирам тәрбиәләү.

Укытыу предметының төп йөкмәткеһе

1. Мин Башкортостанда йәшәйем.

Башкортостандың калалары, ауылдары, йылғалары, күлдәре тураһында мәғлүмәт биреү. Башкорт теленең үзенсәлекле өндөрөн кабатлау, темаға караған башкорт һүзәрҙән дөрөс әйтеү күнекмәләрен камиллаштырыу.

2. Кабатлау.

Беренсе класта өйрәнгәндәрҙе иҫкә төшөрөү. Башкорт теленең үзенсәлекле өндәре һәм хәрәфтәре, һөйләмдә һүзәрҙең урыны.

3. Наумы мәктәп .

Балалардың үзәрҙе укыған мәктәп, уның үзенсәлекле билдәләрен, урынлашыуын, кабинеттарын беләү. һүзәрҙең предметты, билдәне, эште белдерәү.

4. Мәктәп баксаһы.

Мәктәп баксаһы, еләк-емештәр, улардың кыуактары, балалардың баксалағы эштәре. Ошо темаға караған һүзәр, уларҙы дөрөс әйтеү. *Һәм, ә, ләкин* теркәүестәрән кулланыу.

5. Безең класс.

Мәктәп, класс бүлмәләре, дәрестәр, кластағы укыусылар, улардың эштәре. Темаға караған һүзәрҙе өйрәнәү. һүзәрҙә калын һәм нәзек ялғаузар.

6. Ғайлә.

Үзенә ғайләһе, ғайлә ағзалары, улардың эштәре, туғанлыҡ мөнәсәбәте тураһында һөйләшеү. Башкорт телендә әйәлек ялғауҙарын практик үзләштерәү.

7. Азык – түлек. Азык-түлек атамалары менән танышыу, башкорт халыҡ аштары тураһында һөйләшеү. Килеш ялғауҙарын пратик үзләштерәү.

8. Кайза?Кайзан?

Азык-түлек, һауыт-һабаның атамалары. Уларҙы йыйыштырыу, таза тотуу. һөйләмдә һүзәрҙең урыны.

9. Нимә менән?

Аш-һыу, азык-түлек темаһына бәйлә һүзәр, улардың үзенсәлектәрән белдерәү. Аш-һыу әзерләгәндәге коралдар. *Менән* һүзән практик кулланыу.

10. Һанай беләһеңме?

Азык-түлек, кейем-һалым һаҡы, улардың үлсәме, уларҙы һатып алыу, тәртиплә тотуу. Телмәрҙә һандарҙы практик кулланыу.

11. Кейем-һалым.

Кейем-һалым исемдәре, улардың үлсәме, кейем һатып алыу, уларҙы бөхтә тотуу. Башкорт телендә килеш һәм зат ялғауҙарын кулланыу.

12. Уйындар, уйынсыҡтар.

Уйынсыҡ исемдәре, билдәләре, уйындар. Башкорт телендә калын һәм нәзек ялғаузар.

13. Һөнәрҙәр.

Кешеләрҙең һөнәрҙәре тураһында мәғлүмәт. һөйләмдә хәбәрҙең урыны.

14. Тән өлөштәре.

Кешенең организмы, тән өлөштәре атамаларын үзләштерәү, тәнде таза тотуу, һаулыҡты һаҡлау. Әйәлек алмаштарын һәм ялғауҙарын практик кулланыу.

15. Тазалыҡ. Көн тәртибе.

Шәхси гигиена, тазалыҡты һаҡлау тураһында мәғлүмәт. Укыусының көн тәртибе, бөхтәлек, йыйнаҡлыҡ сифаттары тәрбиәләү. Башкорт телендә юклыҡ ялғауҙары. һүзәрҙең һөйләмдәге урыны.

Укыусылардың белем кимәленә талаптар

1. Һөйләгәнде йәки укығанды аңлай алыу (аудирование):

- укытыусының, иптәшенең һөйләгәнән, укығанын аңлай алыу;
- исэнләшеу, һабуллашыу, рәхмәт әйтеу, ғәфү үтенү, үтенесте белдерү, рәхсәт һорау (телмәр этикеты);
- текстның йөкмәткеһе, ситуация буйынса һорау биреү.

2. Укыған текст буйынса, күзәтеүҙәр нигеҙендә һөйләй белеү, ситуацияға ярашлы һөйләшеу (говорение):

- бәләкәй күләмле текстның йөкмәткеһен һөйләү,
- һүҙлек һүҙҙәрән белеү, уларҙы дөрөс кулланып һөйләү,
- диалог төҙөү, төркөмдәрҙә һөйләшеү,
- үҙең, ғаилә ағзалары, уларҙың исемдәрән белеү, һөнәр-шөғөлдәре, туғанлыҡ мөнәсәбәте һ.б. тураһында һөйләү,
- вакиғаға, персонажға үҙ мөнәсәбәтендә әйтеп биреү,
- башкорт теленән руссаға һәм киреһенсә тәржемә итеү.

3. Укыу (чтение):

- текст дөрөс, шыма, талғын укыу (орфоэпик нормалар нигеҙендә),
- поэтик әсәрҙәрҙә дөрөс интонация менән укыу,
- укыған текстның йөкмәткеһен билдәләй алыу, персонаждарын әйтеү,
- тексттан һорауҙарға яуаптар табыу, укып күрһәтеү.

4. Языу (письмо):

- хәрәфтәрҙә матур, дөрөс, тейешле кимәлдә тоташтырып языу,
- зур булмаған текст күсереп языу,
- шундай ук текст буйынса йә картина нигеҙендә 4-5 һорауға яуап языу,
- бирелгән ситуация буйынса 4-5 һөйләмдән торған текст языу,
- ныҡлы әзерлектән һуң өйрәтеү характерындағы диктант, изложение, инша языу (программала күрһәтелгән нормалар күләмендә).

Укыу предметын үзләштереүҙең шәхси, метапредмет, предмет һөҙөмтәләре

Клуста һәм өйҙә башкарыла торған язма эштәр өйрәтеү һәм тикшереү характерында була.

Уларға түбәндәгеләр инә:

- башкорт теленән торло типтағы күнегеүҙәр;
- тәржемә эштәре.
- дәрәсләктәрҙәге әҙәби тексттарға планлар төҙөү.
- һорауҙарға язма яуаптар һәм иншалар.
- тел һәм әҙәби материалдар буйынса аналитик һәм дөйөмләштереү тибындағы схемалар, проекттар.

Башкорт теленең ағымдағы, сирек йәки йыл азағында, шулай ук укыу йылы башында инеү диктанты, зур темаларҙан һуң йомғаҡлау контроль эштәре үткәрелә. Ағымдағы контроль эштәр программаның өйрәнелгән материалы үзләштереүҙә тикшереү максатында узғарыла. Уларҙың төрө һәм үткәреү йышлығы өйрәнелә торған материалдың катмарлылығынан, укыусыларҙың белем кимәленән сығып билдәленә. Ағымдағы контроль эштәр өсөн укытыусы йә тотош дәресте, йә уның бер өлөшөн генә файҙалана ала.

Укыу йылы башында инеү диктанты, сирек һәм йыл азағында йомғаҡлау контроль эштәре мәктәп администрацияһы менән берлектә төҙөлгән график буйынса үткәрелә. Контроль эштәргә сиректең беренсе көнөндә һәм дүшәмбелә үткәреү тәкдим ителмәй.

Башкорт (дәүләт) телен өйрәнү өсөн методик кулланмалар

1. Укытыусының тел буйыса укыу- укыту методик комплекты (комплексы): Башкорт телен укытуза актив формалар һәм алымдар. Толombaев Х.А., Асанбаева Р.Р., Өфө, БМУИ, 2006.
2. Башкорт теле һәм әзәбиәтенән традицион булмаған дәрестәр. // Баһауәтдинова М.И., Йәгәфәрова Г.Н., Өфө, Информреклама, 2003.
3. Башкирский язык для начинающих. Ф.Г. Хисамитдинова, З.Я. Шарипова, В.И. Хажин. Уфа, Баш. книжное изд-во, 1991.
4. Йәш укытыусыға ярзамға // Абуталипова Р.Ә. Өфө, Китап, 2003.
5. Н.А. Зайцев ысулы буйынса башкорт телендә тиз укырға өйрәтә // Ш.Ш. Әхмәдиева. Өфө, Китап, 2001.
6. Сал Уралда – илдә бер ине. Өфө, БМКИ, 2004.
7. Телмәр һәм зийән // Аслаева Р. Өфө, Китап, 2005.
8. Урыс мәктәптәренән башланғыс синифтарында башкорт телен укыту үзәнәлектәре / Шарапов И.Ә. Өфө, Китап, 1997.
9. Урыс мәктәптәрендә башкорт телен укытузы ойштороу буйынса методик кәңәштәр // Гәбитова З.М., Толombaев Х.А. Өфө, Китап, 2006.

Материал - техник кулланмалар

Аудиокассеталар:

1. Туған тел. I – IV класс. 1 – 4 кассета, Өфө, 2005
2. Фәиз Шәрипов. Сыңрай курай DANCE, Өфө, Моң. CD диск:
1. Мөхәррам Сәлимов башкарыуында балалар йырзаны.
2. Башкорт әзәбиәте буйынса аудиоәсбап №1
3. Миңләгәфүр Зәйнәтдинов. Башкорт кумызы.

Электрон дәрәсләктәр:

1. Башкирский язык. ги.
2. Балкортостан иле.
3. Учебник башкирского языка, 1-4 классы.
4. Ноутбук.
5. Компьютер.
6. Магнитофон.

Төп һәм өстәлмә әзәбиәт

1. «Акбузат» журналы.
2. 1-4 –се кластар өсөн электрон дәрәсләк. Балкортостан иле.
3. Башкорт теле таблицаларза, схемаларза һәм кағизәләрзә. Өбәкирова З.Ф.– Өфө, 2006.
4. Башкорт әзәбиәте буйынса аудио-видеоәсбап.- Өфө: Башкортостан Республикаһының Мәғариф министрлығы. 2005.
5. Башкортса – русса мәкәлдәр һәм әйтемдәр һүзлегә. – Өфө: Китап, 1994.
6. Гәбитова З.М. Телмәр үстәреү дәрәстәре. – Өфө: Китап, 2009.
7. Өбәкирова З.Ф., Өбәкирова Х.Е., Дилмөхәмәтов М.И. Мин башкортса укыйым – Өфө: Китап, 2007.
8. Рус телле мәктәптәртә башкорт телен укыту.Методик күрһәтмә.Гәбитова З.М.,Баһаутдинова М.И., Йәгәфәрова Г.Н.,Йәгәфәров Р.Г. БМУИ нәшриәте. Өфө, 2008.
9. Тел төзәткестәр, тизәйткестәр, һанамыштар. Төзөүселәр: Исәнғолова Ә.Ф., Дәүләтколова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008.
10. Ял минуттары өсөн күнегеүзәр. Методик кулланма. Төзөүселәр: Исәнғолова Ә.Ф., Дәүләтколова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008.

Календарь- тематик план. Йылына 70 сәғәт, азнаһына 2 сәғәт

№	Тема	УУЭ	дата		Искәрмә
			план	факт	
1	Тыуған Башкортостан	Һөйләмдә һүззәр тәртибе	2.09		Иллюстрация
2	Беренсе сыныфта үтелгәндәрзе кабатлау	Башкорт теленең үзенсәлекле өндөрө	4.09		Иллюстрация
3	Был кем? Был нимә? Һорауын биреп өйрәнөү		9.09		Иллюстрация
4	Танышыу.Башкорт алфавиты.		11.09		Иллюстрация
5	Был кемдең әйбере?	Һораузарға яуаптар	16.09		Төслө һүрәттәр
6	Кайза? Һорауын биреп өйрәнөү		18.09		
7	Юл кағизәләре	Шиғырзар укыу	23.09		Юл тамғалары
8	Һаумы мәктәп!		25.09		Иллюстрация
9	Контроль күсереп языу		30.09		
10	Азна көндөрө.	Шиғырзар укыу	2.10		Таблица
11	Безең мәктәп баксаһы.Был ниндәй еләк?	Һүрәттәр	7.10		
12	Касан? Һорауын биреп өйрәнөү.		9.10		Дидактик материал
13	Безең дәрестәр.Дәрестәр тезмәһе.		14.10		Иллюстрация
14	Безең сыныфыбыз.		16.10		
15	Безең мәктәптә.	Хикәйә төзөү	21.10		Акбузат журналы
16	<u>Укыу эсбаптары.Һүззәрзәге ижектәр.</u>	Ижектәрзе айырырға өйрәтеү	23.10		Ижектәр
17	<u>Нимәләр?</u>		28.10		
18	<u>Мин нимә эшләйем?</u>		30.10		Дидактик материал
19	Кайза?Һүзлек диктанты		6 .11		
20	Мин нимә эшләйем?	Диалог короу	11.11		
21	Ни эшләй?		13.11		
22	Кем,кемдәр?Нимә,нимәләр?		18.11		Карточкалар
23	Ни эшләйзәр?	Һораузарға яуаптар	20.11		

24	Контроль диктант “Юлай”		25.11		
25	Хаталар өстөндө эш. Ниндэй төс матур		27.11		
26	Төстөрзө сагыштырыу	Төстөрзө айыра белеү	2.12		Төслө хүрэттэр
27	Ниндэй? хүзлек диктаны.		4.12		
28	Һандар. Г. Ғәлиуллина. ”Бесәйем”		9.12		Һандар
29	Һан		11.12		
30	Нимә менән? һорауы	Һөйләмдәр төзөү	16.12		
31	Дуһтарыма ярзам итәм.		18.12		Китапсыктар
32	Контроль күсереп языу.		23.12		
33	Азык – түлек магазиньнда.	Иллюстрация	25.12		Төслө хүрэттэр
34	Хакы күпме?		15.01		
35	Кейем – һалым магазиньнда.	Һораузарға яуап биреү	20.01		Китапсыктар
36	Әсәй күлдәк һатып ала. Үлсәме ниндәй?		22.01		Төслө хүрэттэр
37	Кластан тыш укыу.		27.01		Кластан тыш укыу китабы
38	Яңы кейем – яңы шатлык.	Шиғырзар укыу	29.01		
39	Бүләккә яңы күлдәк.		3.02		Иллюстрация
40	Һораузарға яуаптар.		5.02		
41	Уйынсыктар.	Шиғырзар ятлау	10.02		Уйынсыктар
42	Уйынсыктар магазиньны. Уйындар.		12.02		Төслө хүрэттэр
43	Күнегеүзәр эшләү.		17.02		
44	Үскәс кем булаһың? Нимә? Кем?	Диалог	19.02		Иллюстрация
45	Без нимә эшләйбез?		24.02		
46	Һез нимә эшләйһегез?	Һораузарға яуаптар	26.02		
47	Улар нимә эшләйзәр?		2.03		
48	Контроль диктант.		4.03		
49	Хаталар өстөндө эш. Йәшерәм яулык.		9.03		Иллюстрация
50	Тән өлөштәрә.	Һүзлек эше	11.03		Төслө хүрэттэр
51	Кайһы ерең ауырта?		16.03		
52	Һаулык һаклау.	Хикәйә төзөү	18.03		Төслө хүрэттэр
53	К. Ушинский «Дарыу».		23.03		
54	Акбузат иленә сәйәхәт. Кластан тыш укыу.		6.04		Кластан тыш укыу китабы Акбузат журналы
55	Инша.		8.04		
56	Хаталар өстөндө эш.		13.04		
57	Контроль күсереп языу.		15.04		
58	Безең бакса.	Һөйләмдәр төзөү	20.04		Иллюстрация

59	Һабын менән дуҫ бул. Тазалык һаклау.		22.04		Төслө һүрәттәр
61	Минең көн тәртибем.		27.04		Көн режимы
62	Әсәйемә ярзам итәм.	Шиғырзар укуу	29.04		Иллюстрация
63	<u>Контроль диктант.</u>		4.05		
64	Хаталар өстөндә эш. Тәртип һәр сак кәрәк.		6.05		
65	Кластан тыш укуу.		11.05		Дидактик материал
66	Күнегеүзәр эшләү		13.05		тест
67	Тест һораузарына яуаптар.		18.05		
68	“Акбузат” журналына күзәтеү.		20.05		
69	Үтелгәнде кабатлау.		25.05		
70	Йомғаклау дәресе.		27.05		